

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sžsk/74/2020
Identifikačné číslo spisu: 2019200107
Dátum vydania rozhodnutia: 30.06.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:2019200107.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členiek senátu JUDr. Jany Martinčekovej a JUDr. Violy Takáčovej, PhD., v právnej veci žalobcu: J. Č., nar. XX.XX.XXXX, bytom M. R. Č. XXX/X, K., právne zastúpený: JUDr. Mgr. Marián Kropaj, PhD., advokát, so sídlom Mudroňova č. 7356/51, Piešťany, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta č. 8 a 10, Bratislava, v konaní o preskúmanie rozhodnutia žalovanej č.: 30405-2/2019-BA zo dňa 18. februára 2019, na základe kasačnej sťažnosti žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č.k. 44Sa/8/2019-44 zo dňa 03.02.2020, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trnave č.k. 44Sa/8/2019-44 zo dňa 03.02.2020 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Trnave rozsudkom č.k. 44Sa/8/2019-44 zo dňa 03.02.2020 zrušil rozhodnutie žalovanej č.: 30405-2/2019-BA zo dňa 18. februára 2019 a rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava č. 200-031929-CA04/2018 zo dňa 12. decembra 2018 a vec vrátil prvostupňovému správneému orgánu na ďalšie konanie.

2. Sociálna poisťovňa, pobočka Trnava, ako prvostupňový správny orgán svojím rozhodnutím rozhodla, že žalobca nemá nárok na materské v období od 22. októbra 2018 do skončenia dôvodu na jeho poskytovanie. Prvostupňový správny orgán svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že žalobca nespĺňa podmienky na prevzatie starostlivosti o dieťa, nakoľko žalobcovi bola poskytnutá rodičovská dovolenka, no napriek tomu naďalej vykonáva pracovnú činnosť, v ktorej dosahuje príjem, ktorý sa považuje za vymeriavací základ a to v porovnateľnej výške ako z pracovnej činnosti zakladajúcej nemocenské poistenie, z ktorého si nárok na materské uplatnil a zároveň nedošlo ani k úprave pracovného času tak, aby mohol prevziať starostlivosť o dieťa. Vzhľadom na zistené skutočnosti menovaný reálne nezabezpečuje tú časť starostlivosti o dieťa, ktorú do prevzatia zabezpečovala matka dieťaťa. Žalobca nastúpil na rodičovskú dovolenku len formálne, za účelom čerpania dávky materského. Žalovaná Sociálna poisťovňa, ústredie, ako druhostupňový správny orgán svojím rozhodnutím zmenila výrok napadnutého rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava tak, že slová „v období od 22. októbra

2018 do skončenia dôvodu na jeho poskytovanie“ nahradila slovami „ktorý si uplatnil od 22. októbra 2018“. V ostatnom odvolanie zamietla.

3. Krajský súd vo svojom rozsudku zadefinoval pojem starostlivosť o dieťa, a to prostredníctvom zákona č. 571/2009 Z.z. o rodičovskom príspevku, kde ako riadna starostlivosť je uvedená starostlivosť poskytovaná dieťaťu v záujme všestranného fyzického vývinu a psychického vývinu dieťaťa, pričom podmienka riadnej starostlivosti o dieťa sa považuje za splnenú, ak oprávnená osoba zabezpečuje riadnu starostlivosť o dieťa osobne alebo inou plnoletou fyzickou osobou alebo právnickou osobou. Krajský súd preto považoval za nesprávny názor žalovanej, že musí ísť o osobnú starostlivosť, pretože riadna starostlivosť o dieťa nie je podmienená skutočnosťou, že oprávnená osoba, ktorá poberá rodičovský príspevok nesmie pracovať. Práve naopak. Táto podmienka, ktorá bola zakotvená v zákone o rodičovskom príspevku do konca roku 2010, bola novelou č. 513/2010 Z.z. zo zákona vypustená. Rodič tak má nárok na rodičovský príspevok aj v prípade, že pracuje, bez ohľadu na výšku príjmu z tejto zárobkovej činnosti a bez ohľadu na výšku pracovného úväzku. Krajský súd má za to, že zákon o sociálnom poistení, ktorý upravuje materské, neupravuje počet hodín pracovnej činnosti popri materskom, prácu z domu a samostatnú pracovnú činnosť. Nikde v zákone nie je zadefinované, že musí ísť o osobnú alebo celodennú starostlivosť. Platí však obmedzenie, že ak otec - zamestnanec chce poberať materské, nesmie pracovať na základe pracovnej zmluvy alebo dohody z ktorej sa odvíja materské.

4. Krajský súd ďalej uviedol, že žalovaná ako aj prvostupňový správny orgán v nedostatočnej miere zabezpečili dôkazy, ktoré by preukazovali, či žalobca skutočne prevzal maloletú dcéru do svojej starostlivosti, resp. či žalobca mohol vykonávať svoju prácu aj z domu.

5. Krajský súd ďalej poznamenal, že dôvodná sa pre súd javí aj námietka zákazu diskriminácie, ktorú uviedol žalobca v žalobe. V tejto súvislosti konštatoval, že pokiaľ v danom prípade je umožnené zo strany správneho orgánu vykladať starostlivosť o dieťa zo strany matky, ktorá má nárok na materské tak, že táto matka môže počas poberania materskej pracovať, resp. toto dieťa môže umiestňovať na čas dňa do predškolského zariadenia, resp. o toto dieťa sa môže starať iná osoba, musí byť tento princíp dodržaný aj pri otcoch, inak by išlo o diskrimináciu pohlaví pri výklade tejto otázky.

6. Pokiaľ Sociálna poisťovňa v rozhodnutí konštatuje, že žalobca nesplnil podmienky § 49 zákona č. 461/2003 Z.z., musí vychádzať pri rozhodovaní z obsahu tohto ustanovenia, ktorom absentuje argumentácia žalovanej resp. prvostupňového správneho orgánu, že otec dieťaťa nie je považovaný za iného poistenca, keďže bolo preukázané, že vykonáva pracovnú činnosť, z ktorej dosahuje príjem v porovnateľnej výške ako z pracovnej činnosti zakladajúcej nemocenské poistenie. Podľa názoru krajského súdu ustanovenie § 49 zákona č. 461/2003 Z.z. nerieši podmienku, že otec dieťaťa nemôže počas poberania materského pracovať a dosahovať rovnaký príjem z tohto pracovného pomeru. Keďže § 49 zákona č. 461/2003 Z.z. je jediným ustanovením na ktorý prvostupňový správny orgán pri svojom rozhodovaní poukázal (a žalovaná toto rozhodnutie potvrdila ako vecne správne), považoval krajský súd rozhodnutie oboch správnych orgánov za nezákonné.

7. Proti rozsudku krajského súdu podala žalovaná kasačnú sťažnosť. Uviedla, že Sociálna poisťovňa rozhoduje o podmienkach nároku na materské bez rozdielu či o uplatnenie nároku žiada iný poistenec alebo matka dieťaťa, pričom neskúma len splnenie zákonom stanovených podmienok vzniku nároku na túto dávku, ale prihliada na všetky okolnosti jednotlivého prípadu. Podľa názoru žalovanej nemožnosť vykonávať závislú prácu je základom pre vznik nároku na všetky dávky nemocenského poistenia. V prípade žalobcu táto podmienka pre vznik nároku na materské nebola splnená, pretože žalobca uzatvoril 22.10.2018 pracovnú zmluvu so svojím terajším zamestnávateľom, pričom v novom pracovnom vzťahu vykonával prácu v rovnakom rozsahu a za rovnaký príjem. Žalovaná trvá na tom, že nie je dôvod analogickej aplikácie pojmu „starostlivosť“, použitého v zákone o sociálnom poistení a pojmu „riadna starostlivosť“ definovaného v zákone o rodičovskom príspevku. Rodičovský príspevok je štátnou sociálnou dávkou upravenou v osobitnom zákone, ktorou štát prispieva všetkým rodičom v rovnakej sume bez ohľadu na výšku dosiahnutého príjmu. Naproti tomu účelom materského nie je zvýšiť príjem

rodiny, ale kompenzovať výpadok príjmu jedného z rodičov v dôsledku starostlivosti o dieťa. Žalovaná nesúhlasí s konštatáciou krajského súdu, v zmysle ktorej zákon o sociálnom poistení nedefinuje, že musí ísť o osobnú alebo celodennú starostlivosť. Má za to, že v zmysle zákona o sociálnom poistení nárok na materské má iný poistenec iba v prípade, ak starostlivosť dieťaťa poskytuje osobne, t.j. nepostačuje len samotné uzatvorenie dohody rodičov dieťaťa o jeho prevzatí otcom. Žalovaná zastáva názor, že pri posudzovaní nároku na materské nepostačuje len uzatvorenie dohody rodičov dieťaťa o jeho prevzatí otcom. Zmyslu zákona podľa žalovanej odporuje, ak otec naďalej vykonáva pracovnú činnosť, v ktorej dosahuje príjem, ktorý sa považuje za vymeriavací základ, a to v porovnateľnej výške ako z pracovnej činnosti zakladajúcej nemocenské poistenie, z ktorého si nárok na materské uplatnil. Podľa žalovaného výkon zárobkovej činnosti znemožnil žalobcovi poskytovať osobne starostlivosť o dieťa v takom rozsahu, aby bolo potrebné túto sociálnu situáciu sanovať materským. Z dôvodu, že nedochádzalo k strate príjmu zo zárobkovej činnosti, nedochádzalo ani k naplneniu kompenzačného účelu nemocenského poistenia. V záverečnej časti kasačnej sťažnosti žalovaná uviedla, že jej rozhodnutie nemalo diskriminačnú povahu, pretože popiera, že ak by matka dieťaťa, uplatňujúca si nárok na materské z jedného nemocenského poistenia, začala vykonávať zárobkovú činnosť v inom pracovnoprávnom vzťahu, neskúmalo by sa, či podmienky nároku na materské naďalej splňa. V zmysle vyššie uvedených skutočností žalovaná navrhla, aby Najvyšší súd SR rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

8. Žalobca vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti uviedol, že kasačná sťažnosť žalovanej nie je riadne odôvodnená. Z tohto dôvodu žiada, aby Najvyšší súd SR kasačnú sťažnosť ako nedôvodnú zamietol.

9. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako kasačný súd (§ 438 ods. 2 SSP) preskúmal napadnutý rozsudok správneho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP), pričom zistil, že kasačná sťažnosť je dôvodná, a preto podľa § 462 ods. 1 SSP zrušil napadnutý rozsudok správneho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie z nasledovných dôvodov:

10. Podľa čl. 1 ods. 1 veta prvá Ústavy Slovenskej republiky (ďalej „ústava“) Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo.

11. Podľa čl. 2 ods. 2 ústavy štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

12. Podľa čl. 152 ods. 4 ústavy výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.

13. Podľa § 2 písm. a/ zákona o sociálnom poistení v znení účinnom ku dňu právoplatnosti preskúmaného rozhodnutia (21.02.2019) sociálne poistenie podľa tohto zákona je nemocenské poistenie ako poistenie pre prípad straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti a na zabezpečenie príjmu v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti, tehotenstva a materstva.

14. Podľa § 13 ods. 1 písm. d/ cit. zákona nemocenského poistenia sa za podmienok ustanovených týmto zákonom poskytujú nemocenské dávky, a to materské.

15. Podľa § 30 zákona o sociálnom poistení Zamestnanec má nárok na nemocenskú dávku, ak
a) splnil podmienky ustanovené na vznik nároku na nemocenskú dávku počas trvania nemocenského poistenia alebo po jeho zániku v ochrannej lehote a
b) nemá príjem, ktorý sa považuje za vymeriavací základ podľa § 138 ods. 1, okrem príjmu, ktorý sa poskytuje z iného dôvodu, než za vykonanú prácu, za obdobie trvania dôvodu na poskytnutie nemocenskej dávky uvedeného v § 33 ods. 1, § 39 ods. 1, § 48 ods. 1 a § 49 ods. 1.

16. Podľa § 49 ods. 1 cit. zákona iný poistenec, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti a ktorý sa o toto dieťa stará, má nárok na materské odo dňa prevzatia dieťaťa do starostlivosti v období 28 týždňov od vzniku nároku na materské. Osamelý iný poistenec, ktorý sa stará o dieťa prevzaté do svojej starostlivosti, má nárok na materské v období 31 týždňov od vzniku nároku na materské a iný poistenec,

ktorý prevzal do starostlivosti dve alebo viac detí a aspoň o dve z nich sa stará, má nárok na materské 37 týždňov od vzniku nároku na materské. Iný poistenec má nárok na materské najdlhšie do dovŕšenia troch rokov veku dieťaťa, ak v posledných dvoch rokoch pred prevzatím dieťaťa do starostlivosti bol nemocensky poistený najmenej 270 dní.

17. Podľa § 49 ods. 2 písm. d/ cit. zákona iný poistenec, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti, je otec dieťaťa po dohode s matkou dieťaťa, najskôr po uplynutí šiestich týždňov odo dňa pôrodu, a matka nepoberá materské na to isté dieťa alebo rodičovský príspevok.

18. Podľa § 51 ods. 2 cit. zákona ak sa poistenec prestal starať o dieťa z iného dôvodu, ako je jeho nepriaznivý zdravotný stav, nárok na materské zaniká dňom skončenia jeho starostlivosti o dieťa a opätovne vzniká odo dňa pokračovania v starostlivosti o toto dieťa. Obdobie, počas ktorého sa poistenec prestal starať o dieťa z iných dôvodov, sa započítava do celkového obdobia trvania nároku na materské.

19. Z administratívneho spisu vyplýva, že žiadosťou, ktorá došla Sociálnej poisťovni, pobočka Trnava dňa 25.10.2018, požiadal žalobca o materské ako iný poistenec z poistného vzťahu zamestnanca ku zamestnávateľovi ON Semiconductor Slovakia, a. s., so sídlom Piešťany, od 22.10.2018. K žiadosti pripojil rodný list malol. A. Č., nar. XX.XX.XXXX a rodičovskú dohodu k výplate materského inému poistencovi, uzavretú s matkou dieťaťa C. Č., zo dňa XX.XX.XXXX. Matke dieťaťa bol rozhodnutím Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Piešťany zo dňa 24.10.2018 odňatý rodičovský príspevok od 01.11.2018.

20. Ďalej bolo preukázané, že podľa pracovnej zmluvy medzi zamestnávateľom ON Semiconductor Slovakia, a. s., a žalobcom zo dňa 30.04.2013 žalobca vykonával funkciu „IT systems technician“ s miestom výkonu práce v sídle u zamestnávateľa v Piešťanoch, s pracovným časom 40 hodín týždenne. Podľa dohody o mzde zo dňa 30.04.2013 jeho hrubá mzda od 01.05.2013 bola 1 000,- €. Zamestnávateľ žalobcu dňa 19.10.2018 informoval Sociálnu poisťovňu prostredníctvom registračného listu fyzickej osoby - prihláška o skutočnosti, že žalobcovi dňa 22.10.2018 vzniklo nové povinné nemocenské poistenie zamestnanca. Dňa 22.10.2018 zamestnávateľ žalobcu žalovanej zaslal registračný list fyzickej osoby - zmena o začiatku čerpania rodičovskej dovolenky žalobcom od 22.10.2018. Uvedené bolo doložené pracovnou zmluvou, ktorú uzavrel žalobca s tým istým zamestnávateľom dňa 19.10.2018, kde odvtedy pracoval vo funkcii „programmer specialist“, s miestom výkonu práce v sídle zamestnávateľa v Piešťanoch, na dobu určitú od 22.10.2018 do 31.05.2019, s týždenným pracovným časom 40 hodín. Podľa dohody o mzde zo dňa 19.10.2018, ktorá prislúchala k pracovnej zmluve zo dňa 19.10.2018, bola dohodnutá hrubá mesačná mzda 1 714,98 €.

21. Ďalej bolo preukázané, že matka dieťaťa je evidovaná ako povinne dôchodkovo poistená osoba z dôvodu riadnej starostlivosti o dieťa do 6 rokov veku od 17.02.2016 nepretržite.

22. Z prehľadu predpisov a platieb poistného pre poistenca J. Č. vyplýva, že jeho vymeriavací základ na platenie poistného bol v mesiacoch máj 2018 - 1 683,- €, jún 2018 - 1 724,- €, júl 2018 - 1 884,- €, august 2018 - 1 804,- €, september 2018 - 2 173,- €, v mesiaci október do 21.10.2018 - 1 663,- € a od 22.10.2018 do 31.10.2018 - 620,- € (spolu za október 2 284,- €). Ďalej v mesiaci november 2018 - 3 100,- €, december 2018 - 2 096,- € a január 2019 - 2 292,- €.

23. Medzi účastníkmi konania nie je sporná skutková okolnosť, že žalobca bol aj po prevzatí malol. A. Č. do jeho starostlivosti odo dňa 22.10.2018 zamestnaný u svojho pôvodného zamestnávateľa ON Semiconductor Slovakia, a. s., so sídlom v Piešťanoch. Čo sa týka jeho pracovného času, pred prevzatím dieťaťa do starostlivosti mal pracovný úväzok 40 hodín týždenne a po prevzatí dieťaťa do starostlivosti mal pracovný úväzok taktiež 40 hodín týždenne. Čo sa týka jeho platových pomerov, pred prevzatím dieťaťa do starostlivosti mal vymeriavacie základy na platenie poistného približne 1 800,- € mesačne a po prevzatí dieťaťa do starostlivosti mal vymeriavacie základy mierne vyššie, keď v novembri mal vymeriavací základ 3 100,- EUR, v decembri 2 096,- € a v januári 2019 - 2 292,- €. Z uvedeného vyplýva, že rozsah pracovnej činnosti pred prevzatím dieťaťa do starostlivosti a po prevzatí dieťaťa do

starostlivosti je totožný. Rovnako z vykonaného dokazovania vyplýva, že žalobca nemal úbytok na svojich príjmoch v dôsledku starostlivosti o dieťa, keďže tieto sú porovnateľné s príjmami pred prevzatím dieťaťa do starostlivosti.

24. Materské je nemocenskou dávkou, ktoré sa za podmienok ustanovených zákonom o sociálnom poistení poskytuje z nemocenského poistenia, pričom ide o opakujúcu sa peňažnú dávku, ktorá nahrádza mzdu alebo plat počas materskej dovolenky, resp. rodičovskej dovolenky v prípade otca dieťaťa. Nemocenská dávka plní účel hmotného zabezpečenia v dôsledku materstva, resp. u iného poistenca v dôsledku prevzatia dieťaťa do starostlivosti, a to v prípade straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti z tohto dôvodu (§ 2 písm. a/ citovaného zákona). Účelom materského je teda preklenúť časové obdobie, kedy v dôsledku materstva alebo prevzatia dieťaťa do starostlivosti poistenci nemôžu pracovať vôbec alebo len obmedzene, čo viedlo k strate alebo zníženiu príjmu zo zárobkovej činnosti. Zmyslom materskej dávky je kompenzácia za stratu príjmu počas starostlivosti o dieťa. Predpokladom je teda skutočná starostlivosť o dieťa a zníženie príjmu ako jej dôsledok.

25. Zákonnodarca predpokladal skutočnú starostlivosť o dieťa. Kasačný súd sa v celom rozsahu stotožnil s právnym názorom žalovanej, že osoba, ktorá prevzala dieťa do starostlivosti (v danom prípade otec), je pri výkone starostlivosti o dieťa nezastupiteľná. Kasačný súd zastáva právny názor, že ustanovenie § 51 ods. 2 zákona o sociálnom poistení priamo nadväzuje na dikciu § 49 ods. 1 a potvrdzuje právny záver, že poistenec, ktorý dieťa prevzal do starostlivosti, sa o toto dieťa musí osobne starať.

26. Z tohto dôvodu Sociálna poisťovňa správne dospela k záveru, že v danom prípade samotným uzavretím dohody o prevzatí dieťaťa do starostlivosti zo dňa 22.10.2018 nebola splnená podmienka starostlivosti o dieťa zo strany otca dieťaťa. Ak otec dieťaťa v konkrétnom prípade po prevzatí dieťaťa do starostlivosti riadne pracoval v rovnakom rozsahu ako tomu bolo pred prevzatím dieťaťa do starostlivosti a z tohto dôvodu nemal stratu alebo zníženie príjmu oproti jeho príjmom pred prevzatím dieťaťa, potom neboli splnené podmienky pre priznanie materského.

27. V tomto ohľade nie je právne relevantné tvrdenie žalobcu v žalobe a na pojednávaní pred správnym súdom, že u neho došlo k zníženiu príjmu, lebo sa nemohol zúčastňovať v práci na projektoch, za ktoré zamestnávateľ poskytoval bonusy, a tak došlo u neho k zníženiu príjmu. Z vykonaného dokazovania jednoznačne vyplýva, že vymeriavacie základy pre platenie poisteného, teda hrubá mzda žalobcu, boli pred prevzatím dieťaťa do starostlivosti porovnateľné, ba dokonca nižšie ako tomu bolo po prevzatí dieťaťa do starostlivosti. Relevantné je v zmysle § 2 písm. a/ zákona o sociálnom poistení porovnanie príjmov pred prevzatím dieťaťa do starostlivosti a príjmov dosahovaných po tomto prevzatí. Len tak možno zistiť stratu alebo zníženie súčasného príjmu iného poistenca. Nie je teda dôležité, či po prevzatí dieťaťa mohol dosiahnuť príjmy ešte vyššie, ako ich po prevzatí dieťaťa skutočne dosiahol.

28. Tiež je právne bezvýznamné tvrdenie žalobcu, že po prevzatí dieťaťa do starostlivosti mal možnosť práce z domu v kombinácii s flexibilným pracovným časom. Kasačný súd poukazuje na to, že pokiaľ bol týždenný pracovný úväzok žalobcu 40 hodín, čo je neznižovaný pracovný úväzok zamestnanca (ktorý bol dohodnutý u žalobcu aj pred prevzatím dieťaťa), potom je pre posúdenie osobnej starostlivosti o dieťa právne irelevantné, či prácu vykonával v domácom prostredí alebo priamo u zamestnávateľa v jeho sídle. Výkonu práce musel sústredene venovať určitý čas, či už to bolo priamo na pracovisku alebo v domácom prostredí, pričom pri dohodnutom pracovnom úväzku to bolo 8 hodín denne. Nie je reálne uvažovať o tom, že by sa v pracovnom čase, kedy sa musel plnohodnotne venovať výkonu svojej práce, žalobca mohol v období od 22.10.2018 aj plnohodnotne starať o dieťa, ktoré v tom čase malo necelý rok. Preto podľa názoru kasačného súdu žalovaná dostatočne zistila skutkový stav, keď na základe týchto zistených skutkových okolností vyslovila právny názor, že u žalobcu nebola splnená podmienka prevzatia dieťaťa do starostlivosti tak, ako to predpokladá § 49 ods. 1 zákona o sociálnom poistení. Kasačný súd sa nestotožnil s právnym názorom správneho súdu o tom, že nebol dostatočne zistený skutkový stav, že žalovaná nezabezpečila dôkazy v dostatočnej miere, ktoré by preukazovali, či žalobca skutočne prevzal malol. dcéru do svojej starostlivosti, napr. šetrením v predškolskom zariadení.

29. Podľa názoru kasačného súdu v každom konkrétnom prípade rozhodovania o materskom, ktoré si uplatňuje iný poistenc, je potrebné dokazovanie zamerať na zistenie zmeny statusu poistenca pred prevzatím dieťaťa do starostlivosti a po prevzatí, a to jednak z pohľadu, či po prevzatí dieťaťa skutočne dieťaťu poskytuje osobnú starostlivosť on sám, čoho ukazovateľom je, či došlo k zmene jeho pracovnej činnosti v porovnaní s predchádzajúcim obdobím a tiež sa zamerať na zistenie, či došlo v príčinnej súvislosti s touto starostlivosťou k strate alebo zníženiu jeho príjmu, teda či došlo k zmene jeho príjmu v porovnaní s príjmom dosahovaným pred prevzatím dieťaťa do osobnej starostlivosti.

30. Kasačný súd sa ďalej stotožnil aj so sťažnostnou námietkou ohľadne nesprávneho právneho posúdenia veci správnym súdom, keď na daný prípad aplikoval pojem „riadna starostlivosť“, definovaný v zákone o rodičovskom príspevku. Napriek tomu, že pojem starostlivosť nie je v zákone o sociálnom poistení definovaná, nemožno vychádzať z pojmu riadna starostlivosť v zmysle zákona o rodičovskom príspevku, a to z dôvodu, že rodičovský príspevok je dávka iného charakteru. Rodičovský príspevok je štátnou sociálnou dávkou upravenou v osobitnom zákone, ktorou štát prispieva všetkým rodičom v rovnakej sume bez ohľadu na výšku dosiahnutého príjmu. Naproti tomu účelom materského ako dávky nemocenského poistenia nie je zvýšiť príjem rodiny, ale kompenzovať výpadok príjmu jedného z rodičov v dôsledku starostlivosti o dieťa.

31. Kasačný súd sa nestotožnil ani s právnym posúdením veci správnym súdom, pokiaľ konštatoval, že zákon o sociálnom poistení nedefinuje, že musí ísť o osobnú alebo celodennú starostlivosť a že § 49 tohto zákona nestanovuje podmienku, že otec dieťaťa nemôže počas poberania materského pracovať a dosahovať rovnaký príjem ako z pracovného pomeru zakladajúceho nemocenské poistenie. V tomto ohľade kasačný súd poukazuje na zásady interpretácie a aplikácie všeobecne záväzných právnych predpisov v právnom štáte:

32. Základom interpretácie a aplikácie čl. 1 ods. 1 Ústavy SR je zabezpečenie materiálneho, a nie formálneho právneho štátu. Základnou premisou materiálneho právneho štátu sa prezentuje všeobecná záväznosť práva pre všetkých. To znamená, že štátne orgány, orgány územnej samosprávy, právnické osoby s právomocou rozhodovania o právach a povinnostiach, ako aj každý jednotlivec musí konať tak, ako určuje právny poriadok.

33. Ústavný súd SR princíp materiálneho právneho štátu prezentoval v právnom názore: „V právnom štáte, v ktorom sú ako neoddeliteľné súčasť okrem iných stelesnené princípy, ako sú právna istota a spravodlivosť (princíp materiálneho právneho štátu), čo možno spoľahlivo vyvodiť z čl. 1 ústavy, sa osobitný dôraz kladie na ochranu tých práv, ktoré sú predmetom jej úpravy. Povinnosťou všetkých štátnych orgánov je zabezpečiť reálnu možnosť ich uplatnenia tými subjektmi, ktorým boli priznané.“ (ÚS 17/1999, nález z 22.09.1999, Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR 1999, s. 365; zhodne I. ÚS 44/1999, nález z 13.10.1999, Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR 1999, s. 382, I. ÚS 10/98, I. ÚS 54/02 nález z 13.11.2002, Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR 2002 - II. polrok, s. 750, nález Ústavného súdu SR č. PL. ÚS 22/06). Judikatúra ústavného súdu tiež kladie dôraz na to, že v súlade s čl. 1 ods. 1 ústavy s uplatňovaním princípu právnej istoty v právnom štáte sa spája požiadavka všeobecnosti, platnosti, trvácnosti, stability, racionálnosti a spravodlivého obsahu právnych noriem; medzi ústavné princípy vlastné právnemu štátu patrí aj zákaz svojvôle v činnosti štátnych orgánov, ako aj zásada primeranosti, resp. proporcionality (PL. ÚS 1/04).

34. Z článku 152 ods. 4 ústavy vyplýva, že výklad a uplatňovanie všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s ústavou. Pozitivistický právny prístup k aplikácii zákonov je preto v činnosti štátnych orgánov modifikovaný ústavne konformným výkladom, ktorý v závislosti od ústavou chránených hodnôt pôsobí reštriktívne alebo extenzívne na dikciu zákonných pojmov. Obsah zákonnej právnej normy nemôže byť interpretovaný izolovane, mimo zmyslu a účelu zákona, cieľa právnej regulácie, ktorý zákon sleduje. Požiadavka na ústavne konformnú aplikáciu a výklad zákona je podmienkou zákonnosti rozhodnutia ako individuálneho správneho aktu.

35. Výklad každej právnej normy musí byť najmä teleologický (výklad e ratione legis, vychádzajúci zo

zmyslu zákona), teda prihladajúci najmä na účel a ciele právnej úpravy. Bolo preto nevyhnutné výklad ustanovenia § 49 zákona o sociálnom poistení realizovať aj cez posúdenie účelu zákona, vyjadreného v definícii pojmu „nemocenské poistenie“ uvedenej v § 2 písm. a/ zákona, čo žalovaná v preskúmanom rozhodnutí učinila.

36. Kasačný súd uvádza, že z § 49 ods. 1 vyplývajú dve kumulatívne podmienky nároku na materské, a to prevzatie dieťaťa do starostlivosti a starostlivosť o toto dieťa. Uvedené je vyjadrené v slovnom spojení „... ktorý prevzal dieťa do starostlivosti a ktorý sa o toto dieťa stará“. Nepostačuje splnenie prvej podmienky, a to prevzatie dieťaťa do starostlivosti v zmysle § 49 ods. 2 písm. d/ tohto ustanovenia. Zákonodarca explicitne stanovil aj podmienku, že iný poistenec, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti, sa musí o toto dieťa starať. V rozpore s tým je potom aj právny názor správneho súdu, že z § 49 nevyplýva požiadavka, aby otec dieťaťa nevykonával pracovnú činnosť. Pokiaľ je potrebná osobná starostlivosť poistenca o dieťa, potom je potrebné vyhodnotiť konkrétne skutkové okolnosti, či je táto podmienka splnená. Nie je potrebné v obsahu právnej normy explicitne reagovať na všetky životné situácie v súvislosti s vyhodnotením starostlivosti iného poistenca o prevzaté dieťa.

37. Kasačný súd na podporu vyššie uvedeného výkladu účelu dávky poukazuje aj na znenie bodu 19 Preambuly Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1158 z 20.06.2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ, v ktorom sa uvádza: „V záujme podpory rovnomerného rozdelenia opatrovateľských povinností medzi ženami a mužmi a možnosti vytvorenia puta medzi otcami a deťmi už v rannom veku detí, by sa malo zaviesť právo na otcovskú dovolenku pre otcov alebo pre rovnocenných druhých rodičov, ak sú uznaní vo vnútroštátnom práve a v rozsahu, v akom sú v ňom uznaní. Takáto otcovská dovolenka by sa mala čerpať v čase okolo narodenia dieťaťa a mala by byť jasne spojená s narodením na účely poskytovania starostlivosti.“

38. Je teda zrejmé, že účelom nie je podpora otcov v poberaní materského ako peňažnej dávky, ale v tom, aby sa vo vyváženej miere osobne podieľali na rodinných povinnostiach, a teda aj na starostlivosti o dieťa, čo je v priamom rozpore s výkladom, ktorý prezentuje žalobca. Pokiaľ otec dieťaťa nezabezpečuje starostlivosť o dieťa, o ktoré sa stará naďalej matka alebo stará matka, nie je zabezpečená možnosť matky vrátiť sa do pracovného procesu (ako tomu bolo v danom prípade, keď sa matka do pracovného procesu nevrátila), čo je zmyslom podpory otcov v čerpaní rodičovských dovolení a materských dávok. Nedochoádza k rovnomernému rozdeleniu povinností súvisiacich so starostlivosťou o dieťa a ani k možnosti vytvorenia puta medzi otcami a deťmi.

39. Kasačný súd sa nestotožnil ani s názorom správneho súdu, ktorý ako dôvod diskriminácie žalobcu videl aj tú skutočnosť, že matke dieťaťa, ktorá poberá materské, je umožnené počas poberania materskej pracovať, resp. umiestniť dieťa do predškolského zariadenia, a preto tento istý princíp musí byť dodržaný aj pri otcoch. Tento právny záver je v rozpore s príslušnými ustanoveniami zákona o sociálnom poistení. Aj v prípade matky, pokiaľ poberá materské, sa totiž vyžaduje jej osobná starostlivosť o dieťa. Pokiaľ by sa o dieťa osobne nestarala, napr. preto, že by vykonávala zárobkovú činnosť v pracovnoprávnom vzťahu, resp. že by umiestnila dieťa do predškolského zariadenia, uvedené by bolo dôvodom na prehodnotenie jej nároku na materské.

40. Pokiaľ ide o žalobcom namietaný a správnym súdom uznaný dôvod diskriminácie, ktorý mal spočívať v názorovej nejednotnosti Sociálnej poisťovne pri uplatňovaní nárokov iných poistencov na materské, kasačný súd konštatuje, že pokiaľ došlo po novelizácii zákona o sociálnom poistení zákonom č. 543/2010 Z. z. k priznávaniu materského bez toho, aby sa skúmalo, či poistenec skutočne sám zabezpečuje starostlivosť o dieťa, a postačovalo splnenie len formálneho prevzatia dieťaťa do starostlivosti na základe dohody s matkou dieťaťa, táto aplikačná prax nezodpovedala zneniu relevantných zákonných ustanovení o priznávani materského ako nemocenskej dávky podľa zákona o sociálnom poistení. Ak následná aplikačná prax správnych orgánov odstránila toto pochybenie a náležite objasňuje aj starostlivosť o dieťa zo strany poistenca osobitne v každom individuálnom prípade, uvedený postup nemôže byť v rozpore so zákonom a ani v rozpore so zásadou legitímneho očakávania účastníka

takéhoto právneho vzťahu. Kasačnému súdu neprináleží komentovať skôr vydané rozhodnutia žalovanej v právnych veciach iných účastníkov konania. Poukazuje však na to, že nemožno vylúčiť, že sa správny orgán odkloní od existujúcej rozhodovacej praxe a v nových rozhodnutiach zaujme opačný právny názor, ako zaujal v rozhodnutiach v obdobných právnych veciach v predchádzajúcich rozhodnutiach. Tento odklon súvisí s vyvíjajúcimi sa právnymi názormi aj na strane správnych orgánov, ktoré nie sú strnulé. Pokiaľ správny orgán v nových rozhodnutiach náležitým spôsobom odôvodní zmenu tohto právneho názoru, takéto rozhodnutie je v súlade s princípmi právneho štátu, najmä so zásadou právnej istoty a rovnosti účastníkov konania.

41. Žalobca vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti namietal, že žalovaná v kasačnej sťažnosti neuviedla jej podstatnú náležitosť, a to sťažnostné body. S týmto záverom sa kasačný súd nestotožnil. Z obsahu kasačnej sťažnosti vyplýva vymedzenie, v čom sťažovateľka videla nesprávne právne posúdenie veci, pričom uviedla, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia, a to konkrétne uvedením príslušného právneho názoru uvedeného v napadnutom rozsudku a uvedenie právneho názoru sťažovateľky, ktorý je podľa nej správny. Uvedené vymedzenie je v súlade s § 440 ods. 2 SSP. Pokiaľ žalobca uvádza ako vadu kasačnej sťažnosti, že žalovaná v kasačnej sťažnosti neuviedla žiadne nové skutočnosti, kasačný súd poukazuje na § 441 SSP a konštatuje, že nie je prípustné, aby sťažovateľ v kasačnej sťažnosti uvádzal nové skutočnosti či dôkazy. Žalovaná naopak poukazuje na, podľa nej, nesprávne právne závery správneho súdu s tým, že uvádza svoje právne stanoviská k nim, čo je dôvod kasačnej sťažnosti špecifikovaný v § 440 ods. 1 písm. g/ SSP. To, že žalovaná neuviedla konkrétne ustanovenie, podľa ktorého podala kasačnú sťažnosť, však nie je na závalu, keďže z obsahu kasačnej sťažnosti tento dôvod je zreteľne zistiteľný.

42. Najvyšší súd Slovenskej republiky na záver konštatuje, že podľa jeho názoru žalobca nepreukázal splnenie podmienok na priznanie nároku na materské v zmysle § 49 ods. 1 zákona o sociálnom poistení za obdobie od 22.10.2018 a preto žalovaná správne rozhodla, že žalobca nemá nárok na materské, ktorý si uplatnil od 22.10.2018. Napadnutý rozsudok správneho súdu preto podľa § 462 ods. 1 SSP zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie s tým, že právny názor kasačného súdu je pre správny súd v zmysle § 469 SSP záväzný.

43. O náhrade trov kasačného konania rozhodne správny súd v zmysle § 467 ods. 3 SSP.

44. Toto rozhodnutie prijal Najvyšší súd Slovenskej republiky v pomere hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.